

① 5

Answer key Q.P. Code 63649

(Time: 3 Hours)

[Total Marks: 100]

N. B.: - All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

All question carry equal marks.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Text: Prose and Poetry-1

Q.1. Translate any two of the following:

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे भाषांतर करा.

[20]

- a) अथ खो नं ब्राह्मणमहासालं पुत्रा घरं नेत्वा न्हापेत्वा पच्येकं दुस्सयुगेन अच्छादेसुं। अथ खो सो ब्राह्मणमहासालं एकं दुस्सयुगं आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमिन्वा भगवता सद्धि सम्मोदि। सम्मोदनीयं कथं साग्णीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्त्रो खो ब्राह्मणमहासालो भगवन्तं एतदवोच-“मयं, भो गोतम, ब्राह्मणा नाम आचारियस्स आचारियधनं परिग्येसाम। पटिग्गण्हतु मे भवं गोतमो आचारियधनं”न्ति। पटिग्गण्हंस्सि भगवा अनुकम्पं उपादाय। अथ खो सो ब्राह्मणमहासालो भगवन्तं एतदवोच- “अभिवकन्तं, नभो गोतम...पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गत”न्ति।

उत्तर:- तेव्हा, त्या ब्राह्मणाला त्याच्या मुलांनी न्हाऊ घालून प्रत्येकाने एकेक कमडयाचा जोडा दिला. तेव्हा, तो ब्राह्मण कमडयाचा एक जोडा घेऊन, जेथे भगवान होते तेथे आला..... येऊन एक बाजूला बसला. एक बाजूला बसलेल्या त्या ब्राह्मणाने भगवंताना म्हटले -हे गौतम, आम्ही ब्राह्मण आचार्यांना आचार्य-दक्षिणा देत असतो. गौतमांनी या आचार्य-दक्षिणेचा स्वीकार करावा. भगवंतानी अनुकम्पा करून स्वीकार केला.
..... आजपासून जन्मभर गौतमांनी आपला शरणागत उपासक म्हणून माझा स्वीकार करावा.

- b) “आगच्छन्तग्गिखन्धाव, मच्चु व्याधि जरा तयां।
पच्युग्गन्तुं बलं नत्थि, जवो नत्थि पलायितुं॥
“अमोघं दिवसं कयिरा, अप्पेन बहुकेन वा।
यं यं विजहते रत्तिं, तदूनं तस्स जीवितं॥
“चग्गो तिद्धतो वापि, आसीनसयनस्स वा।
उपोनि चग्गिमा गत्ति, न ते कालो पमज्जितु”न्ति॥

उत्तर:-मृत्यू, रोग आणि म्हातरपण हे तिघेही (अग्निपूजाप्रमाणे) अग्नीगोळयाप्रमाणे येऊन धडकतात. त्यांना तोंड देण्याचे सामर्थ्य (शक्ती) नाही, आणि त्याच्यापासून पळून जाण्याइतपत वेगही नाही. कमी किंवा जास्त साधना करून एकही दिवस व्यर्थ घालवू नये. जसजशी रात्र उलटून जाते तसतसे आयुष्य घटत जाते. चालतांना, थांबतांना, झोपतांना, अंतिम रात्र येऊन ठेपते, आणि अशातऱ्हेने तुम्हाला प्रमाद (आळस) करायला वेळच उरत नाही. म्हणून प्रमाद (आळस) करू नका.

- c) उभो सासनपज्जोता, लंकादीपोपकारिणो।
छट्ठे वस्से पव्वजिंसु, धम्मासोकस्स राजिणो॥
मद्दामाहन्दो वस्सेहि, तीहि दीपप्पसादको।

पिटकत्तयं मुग्गणिह, उपज्झायस्स सन्तिके ॥

सा भिक्खुनी चन्दलेखा, महिन्दो भिक्खू सूरियो।

सम्बुद्ध सासनाकासं, ते सदा सोभयुं तदा ॥

उत्तर:- १८. धर्मप्रवक्ता, लंकदीपावर उपकर करणारे महेन्द्र आणि संघमित्रा या दोघांची प्रव्रज्जा महाराज (धर्म) अशोकच्या (शासनाच्या) सहाव्या वर्षी झाली.

१९. लंकदीपावर कृपा करणाऱ्या महामहेन्द्राने, उपाध्यायाजवळ राहून तीन वर्षात तीन पिटकांना ग्रहण केले (शिकले).

२०. भिक्खुणी (संघमित्रा) आणि भिक्खु महेन्द्र चंद्र आणि सुर्याप्रमाणे बुद्धधर्म रूपा आकाशाला सुशोभित करीत राहिले.

Q.2. Give reference to context any **two** of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

a] भगवा दक्खिणेन हत्थेन नाळागिरिस्स हत्थिस्स कुम्भं परामसि।

उत्तर:- नाळागिरिहत्थीपेसनं- भगवान बुद्धाने उजव्या हाताने नाळागिरि हत्तीच्या मस्तकाला (कुम्भाला) स्पर्श केला.

b] "अपि, भन्ते, भगवा एकं इत्थि पस्सेय्या"ति ?

उत्तर:- भट्टवगियवत्थु- "तर भन्ते, भगवान, एक स्त्रीला पाहिले काय?"

c] पुञ्जपापपहीनस्स, नत्थि जागरतो भयं ॥

उत्तर:- चित्तवग्गो- जो पाप आणि पुण्य यातून मुक्त आहे, त्या जागरूक असलेल्या माणसाला भय नाही.

Q.3. Answer any **two** of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

A] Fill in the blanks. (रिकाम्या जागा भरा.)

१. "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्नकिरियाया"ति। (पापस्स / दुक्खस्स)
२. "अन्धकारे पुरे होति, गम्भीरे गाधमेधति। (गाधमेधति / अनल)
३. 'सन्तं येव खो मे अय्या अज्झत्तं कोपं न पातुकरीति, नो असन्तं। (अज्झत्तं / पुग्गलो)
४. चित्तं रक्खेथ मेधावी, चित्तं गुत्तं सुखावहं ॥ (बलं / चित्तं)
५. तण्हासल्लेन ओतिण्णो, इच्छाधूपायितो सदा ॥ (सासनाकासं / तण्हासल्लेन)

B] Complete the verses. (ओळी पूर्ण करा.)

१. अथ खो नाळागिरि हत्थी हत्थिसालं गन्त्वा सके ठाने अट्ठासि।
२. "सज्जा नागसेनो"ति ? "न हि महाराजा"ति।
३. "को नु ते इदमक्खासि, अजानन्तस्स अजानको।
४. परिप्लवपसादस्स, पज्जा न परिपूरति ॥
५. सङ्घमित्ता'हु'पज्झाया, धम्मपालति विस्सुता।

C] Match the pairs. (जोड्या जुळवा.)

१. पुब्बण्ह	मच्छिका
२. सीरताय	उपसम्पदा
३. उदग्ग	कम्मं
४. सूकारिका	चित्तं
५. पव्वज्जा	समयं

Q.4. Attempt any two of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

A] Declension of nouns. (नामाची विभक्ती चालवा.)

१.सेतु २. मुनि.

उत्तर:-

'सेतु'- उकारान्त पुल्लिङ्गी शब्द

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	सेतु	सेतू
दुतिया	सेतुं	सेतू
ततिया	सेतुना	सेतूहि, सेतूभि
चतुर्थी	सेतुनो, सेतुस्स	सेतूनं
पञ्चमी	सेतुना, सेतुम्हा, सेतुस्मा	सेतूहि, सेतूभि
छट्टी	सेतुस्स	सेतूनं
सत्तमी	सेतुम्हि, सेतुस्मि	सेतूसु
आलपन	सेतु	सेतू

'मुनि' - इकारान्त पुल्लिङ्गी शब्द.

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	मुनि	मुनी, मुनयो
दुतिया	मुनिं	मुनी, मुनयो
ततिया	मुनिना	मुनीहि, मुनीभि
चतुर्थी	मुनिनो, मुनिस्स	मुनीनं
पञ्चमी	मुनिनो, मुनिम्हा, मुनिस्मा	मुनीहि, मुनीभि
छट्टी	मुनिनो, मुनिस्स	मुनीनं
सत्तमी	मुनिम्हि, मुनिस्मि	मुनिसु, मुनीसु
आलपन	मुनि, मुनी	मुनि, मुनयो

B] Declension of pronouns (सर्वनामाची विभक्ती चालवा.)

१. Third person pronouns: Masculine Ta (त), (ततिय पुरुष वाचक सर्वनाम-'त' पुल्लिङ्ग)

तृतीय पुरुष वाचक सर्वनाम
पुल्लिङ्गी 'त'=तो

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	सो	ते, ने
दुतिया	तं, नं	ते, ने
ततिया	तेन, नेन	तेहि, तेभि, नेहि, नेभि
चतुर्थी, छट्टी	तस्स, अस्स, नस्स	तेसं, तेसानं, नेसानं
पञ्चमी	तम्हा, अम्हा, तस्मा	तेहि, तेभि
सत्तमी	तम्हि, अम्हि, तस्मिं, अस्मिं	तेसु

२. Second person pronouns: Tumha (तुम्ह), (द्वितीय पुरुष वाचक सर्वनाम-'तुम्ह')

उत्तर:-

द्वितीय पुरुष वाचक सर्वनाम, 'तुम्ह'

विभक्ती	एकवचन	अनेकवचन
पठमा	त्वं, तुवं	तुम्ह, वो
दुतिया	त्वं, तुवं, तं, तवं	तुम्हाकं, तुम्हे, वो
ततिया, पञ्चमी	तया, त्वया, ते	तुम्हेहि, तुम्हेभि, वो
चतुर्थी, छट्टी	तव, तुय्हं, तुम्हं, ते	तुम्हाकं, तुम्हे, वो
सत्तमी	त्वयि, तयि	तुम्हेसु

'अम्ह' आणि 'तुम्ह' या सर्वनामांचे रूप तिन्ही लिंगात समान असतात.

4

C] Read the given passage and answer the questions thereon. (in Pali)

दिलेला उतारा वाचा आणि पालि भाषेतून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१. अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते बोधिसत्तो वड्ढकयोनियं निब्बत्तित्वा अनेकवड्ढकसहस्रपरिवारो अरञ्जे पटिवसति। तदा एको वड्ढकलुद्धको तेसं वसनद्वानं गन्त्वा वड्ढकवस्सितं कत्वा तेसं सन्निपातितभावं जत्वा तेसं उपरि जालं खिपित्वा परियन्तेसु मद्दन्तो सब्बे एकतो कत्वा पच्छिं पूरेत्वा घरं गन्त्वा ते विक्किणित्वा तेन मूलेन जीविकं कप्पेति। अथेकादिवसं बोधिसत्तो ते वड्ढके आह—“अयं साकुणिको अम्हाकं जातके विनासं पापेति, अहं एकं उपायं जानामि, एनेस अम्हे गण्हितुं न सक्खिस्सति, इतो दानि पट्टाय एतेन तुम्हाकं उपरि जाले खित्तमत्ते एकेको एकेकस्मिं जालक्खिके सीसं ठपेत्वा जालं उक्खिपित्वा इच्छिनद्वानं हरित्वा एकस्मिं कण्टकगुम्बे पक्खिपथ, एवं सन्ते हेट्ठा तेन तेन ठानेन पलायिस्सामा”ति। ते सब्बे “साधू”ति पटिस्सुणिंसु। दुतियदिवसे उपरि जाले खित्ते ते बोधिसत्तेन वुत्तनयेनेव जालं उक्खिपित्वा एकस्मिं कण्टकगुम्बे खिपित्वा सयं हेट्ठाभागेन ततो ततो पलायिंसु। साकुणिकस्स गुम्बतो जालं मोचेन्तस्सेव विकालो जातो, सो तुच्छहत्थोव अगमासि।

१. वड्ढक लुद्धको केत्त जीविकं कप्पेति ?

उत्तर:- वड्ढकलुद्धको तेसं वसनद्वानं गन्त्वा वड्ढकवस्सितं कत्वा तेसं सन्निपातितभावं जत्वा तेसं उपरि जालं खिपित्वा परियन्तेसु मद्दन्तो सब्बे एकतो कत्वा पच्छिं पूरेत्वा घरं गन्त्वा ते विक्किणित्वा तेन मूलेन जीविकं कप्पेति।

२. बोधिसत्तो ते वड्ढके किं आह ?

उत्तर:-बोधिसत्तो ते वड्ढके आह “अयं साकुणिको अम्हाकं जातके विनासं पापेति, अहं एकं उपायं जानामि, एनेस अम्हे गण्हितुं न सक्खिस्सति, इतो दानि पट्टाय एतेन तुम्हाकं उपरि जाले खित्तमत्ते एकेको एकेकस्मिं जालक्खिके सीसं ठपेत्वा जालं उक्खिपित्वा इच्छिनद्वानं हरित्वा एकस्मिं कण्टकगुम्बे पक्खिपथ, एवं सन्ते हेट्ठा तेन तेन ठानेन पलायिस्सामा”ति।

३. वड्ढक लुद्धको कस्मा तुच्छहत्थोव अगमासि ?

उत्तर:- दुतियदिवसे उपरि जाले खित्ते ते बोधिसत्तेन वुत्तनयेनेव जालं उक्खिपित्वा एकस्मिं कण्टकगुम्बे खिपित्वा सयं हेट्ठाभागेन ततो ततो पलायिंसु। साकुणिकस्स गुम्बतो जालं मोचेन्तस्सेव विकालो जातो, सो तुच्छहत्थोव अगमासि।

Q.5. Write short notes on any two:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोहोंवर टीपा लिहा.

a] On the basis of 'वेदेहिकागहपतानीवत्थु' Explain in detail the Statement 'नो वत रे किञ्चि, पापि दासि, दिवातरं उट्ठासी'ति ?

'वेदेहिकागहपतानीवत्थु' च्या आधारे 'नो वत रे किञ्चि, पापि दासि, दिवातरं उट्ठासी'ति, हे विधान सविस्तर स्पष्ट करा.

b] On the basis of 'पञ्जत्तिपञ्जो', discuss the Philosophy of that time.

'पञ्जत्तिपञ्जो'च्या आधारे तत्कालीन तत्वज्ञानावर चर्चा करा.

d] With the help of 'पुण्णाथेरीगाथा', explain in detail the given gatha.

'पुण्णाथेरीगाथा' च्या आधारे दिलेली गाथा सविस्तर स्पष्ट करा.

“सग्गं नून गमिस्सन्ति, सब्बे मण्डूककच्छपा।

नागा च सुसुमारा च, ये बज्जे उदके चरा ॥

d] Explain the Historical importance of the 'सासनस्स दायादो'.

'सासनस्स दायादो' चे ऐतिहासिक महत्व स्पष्ट करा.